

УДК 338.24

DOI: 10.30857/2413-0117.2019.1.2

Олександр Б. Злотенко

Хмельницький національний університет, Україна

ФАКТОРИ ДЕСТАБІЛІЗУЮЧОГО ВПЛИВУ НА ПРОЦЕС ЗДІЙСНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто поняття економічної безпеки підприємства в контексті його інвестиційної діяльності. Відмічено, що економічна безпека підприємства пов'язана з ефективністю діяльності в певному середовищі, фактори якого здійснюють як позитивний, так і негативний вплив. Стан небезпеки охарактеризовано потенційною можливістю виникнення загроз економічній безпеці інвестиційної діяльності підприємства. З погляду безпеки інвестиційної діяльності підприємства розглянуто загрози внутрішнього та зовнішнього середовища, що витікають із комплексу системних загроз економічній безпеці. Запропоновано розглядати економічну безпеку підприємства не як абсолютний стан, а лише як міру його захищеності від існуючих у процесі інвестиційної діяльності зовнішніх та внутрішніх загроз. Підкреслено, що під час інвестування підприємство може залучати додаткове фінансування та здійснювати операції з власними коштами з метою отримання прибутку. Разом з тим, уникаючи загрози недостатнього фінансування, шляхом залучення інвестиційних коштів підприємство може зітхнути з появою іншої загрози, зокрема, часткової (а в деяких випадках і повної) втрати контролю над управлінням підприємством, унаслідок чого виникає ризик. Зроблено висновок про те, що неможливість розробки універсальних засобів для нейтралізації будь-яких загроз вимагає від суб'єкта господарювання використовувати наявний інструментарій, що дає змогу мінімізувати негативний вплив окремих факторів впливу, тим самим наражаючи суб'єкта їх застосування на загрози іншого характеру. Зазначено, що ризики інвестиційної діяльності пов'язані з іншими ризиками підприємства: втрати контрольного пакету акцій, неповернення кредитів, банкрутства, втрати контролю над випуском та реалізацією продукції, втрати контролю над управлінням підприємством, втрати об'єктів майнового та немайнового права, втрати основних фондів, технологічного відставання, втрати конкурентоспроможності тощо. Акцентується на тому, що важливим аспектом економічної безпеки інвестиційної діяльності підприємства є прийняття правильних управлінських рішень залежно від обраних цілей інвестування.

Ключові слова: *інвестиції; інвестиційна діяльність; економічна безпека; загроза; ризик; дестабілізуючі фактори.*

Александр Б. Злотенко

Хмельницький национальный университет, Украина

ФАКТОРЫ ДЕСТАБИЛИЗИРУЮЩЕГО ВЛИЯНИЯ НА ПРОЦЕСС ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Рассмотрено понятие экономической безопасности предприятия в контексте его инвестиционной деятельности. Отмечено, что экономическая безопасность предприятия связана с эффективностью его деятельности в определенной среде, факторы которой осуществляют, как положительное, так и отрицательное влияние. Состояние опасности охарактеризовано потенциальной возможностью возникновения угроз экономической и, как следствие, инвестиционной безопасности предприятия. С позиций инвестиционной безопасности предприятия рассмотрены угрозы внутренней и внешней среды, вытекающие из комплекса системных угроз экономической безопасности предприятия. Предложено

рассматривать экономическую безопасность предприятия не как абсолютное состояние, а лишь как меру его защищенности от существующих в процессе инвестиционной деятельности внешних и внутренних угроз. Подчёркнуто, что в процессе инвестиционной деятельности предприятие может привлекать дополнительное финансирование и осуществлять операции с собственными средствами с целью получения прибыли. Вместе с тем, избегая угрозы недостаточного финансирования путём привлечения инвестиционных средств, предприятие может столкнуться с возможностью появления другой угрозы, а именно частичной (а в некоторых случаях и полной) утраты контроля над управлением предприятием, в результате чего возникает риск. Сделан вывод о том, что невозможность разработки универсальных мер, направленных на нейтрализацию любых угроз, требует от предприятия использовать имеющийся инструментарий, позволяющий минимизировать негативное влияние отдельных факторов влияния, тем самым подвергая субъекта их применения угрозам иного характера. Отмечено, что риски инвестиционной деятельности связаны с другими рисками предприятия: потери контрольного пакета акций, невозврата кредитов, банкротства, потери контроля над выпуском и реализацией продукции, потери контроля над управлением предприятием, потери объектов имущественного и неимущественного права, потери основных фондов, технологического отставания, потери конкурентоспособности и тому подобное. Акцентируется на том, что важным аспектом экономической безопасности инвестиционной деятельности предприятия является принятия правильных управленческих решений в зависимости от выбранных целей инвестирования.

Ключевые слова: инвестиции; инвестиционная деятельность; экономическая безопасность; угроза; риск; дестабилизирующие факторы.

Oleksandr B. Zlotenko

Khmelnytskyi National University, Ukraine

DESTABILIZING EFFECTS IN THE CONTEXT OF INVESTMENT ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

The paper seeks to explore a concept of enterprise economic security in the context of its investment activity. A special emphasis is put on the relationship between enterprise economic security and its performance efficiency subject to positive or negative effects from a particular environment. The state of danger is characterized by a potential threat of economic and hence investment security of an enterprise. From the perspective of enterprise investment security, internal and external threats arising from a range of systemic threats to enterprise economic security are discussed. It is proposed to consider enterprise economic security not as an absolute state but as a measure of its vulnerability from external and internal threats associated with the investment activity process. It is noted that while investing a company may attract additional funding or use internal sources of finance to generate profit. However, avoiding a threat of insufficient financing by attracting investment funds, an enterprise might face another threat, in particular a partial and, in some cases, a total loss of control over the enterprise management, resulting in a risk. It is concluded that the failure to develop universal threat mitigation techniques forces companies to use tools available to reduce the negative effects from individual impact factors, thus exposing business entities to other threats of a different nature. It is argued that investment risks are associated with other company risks, such as: the loss of a controlling block of shares, non-payment of loans, bankruptcy, loss of control over production and sales, loss of management control, loss of objects of property and non-property rights, loss of fixed assets, technological lag, loss of competitiveness, etc. The findings suggest that making relevant

management decisions consistent with investment objectives is critical in ensuring the overall enterprise economic security.

Keywords: *investment; investment activity; economic security; threat; risk; destabilizing factors.*

Постановка проблеми. Інвестиційна діяльність підприємств відбувається в умовах невизначеності, спричиненої факторами як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. У зв'язку з цим виникають небезпеки, загрози та ризики, які впливають на результат інвестування. Для розроблення ефективної інвестиційної стратегії підприємства необхідно проаналізувати небезпеки, загрози та ризики, які виникають в процесі інвестиційної діяльності а також вплив на неї дестабілізуючих факторів.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Дослідженню понять «економічна безпека», «небезпека», «загроза», «ризик» присвячено велику кількість наукових праць таких авторів, як: Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов, О.М. Ляшенко, Я.А. Жаліло, О.О. Очередько, О.В. Федорчак, Є.М. Рудніченко, Т.В. Момот, Н.І. Гавловська, В.І. Франчук, З.Б. Живко. В цих працях проведено ґрунтовний аналіз зазначених понять та їх співвідношення, визначені їх роль і місце в забезпеченні функціонування та економічного розвитку підприємств. Проте, питання економічної безпеки інвестиційної діяльності і впливу на неї дестабілізуючих факторів ще недостатньо вивчені.

Метою дослідження є визначення факторів дестабілізуючого впливу на процес здійснення інвестиційної діяльності промислових підприємств.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Раніше встановлено, що небезпека являє собою об'єктивно існуючу реальність, здатну порушити існуючу рівновагу і призвести до негативних наслідків. Загроза є наслідком небезпеки у вигляді об'єктивованого чинника негативної дії. Ризик є суб'єктивно-об'єктивною категорією, пов'язаною з невизначеністю результату внаслідок прийнятого рішення, дії і обставин його імплементації. Наявність ризику означає, що наслідки прийнятого рішення можуть бути як негативними, так і позитивними [1, с. 192]. Тому економічна безпека підприємства пов'язана з ефективністю його діяльності у певному середовищі, фактори якого здійснюють, як позитивний так і негативний вплив на неї. На базі зазначеного спостереження можна прослідкувати існування такого стану, як небезпека, коли фактично підприємство або інший суб'єкт існує у певному середовищі фактори якого здійснюють на нього зокрема і негативний вплив. У зв'язку з цим, на нашу думку, економічна безпека не є абсолютним станом, а лише мірою захищеності від загроз.

Таким чином, стан небезпеки передбачає існування загрози. Саме загроза виражає неминучість негативного впливу середовища на стан зокрема і економічної безпеки. Разом з тим слід зазначити, що для того щоб протистояти загрозам суб'єкт впливу останніх має здійснювати заходи щодо їх усунення. Тут виникає ризик який по суті описує вірогідність настання події за якої заходи щодо ліквідації загрози не досягли бажаного ефекту.

Економічний ризик виникає в процесі прийняття управлінських рішень під час вибору альтернативних варіантів дій за наявності загроз, коли очікувані результати, які є найбільш вигідними для забезпечення досягнення встановленої мети в разі їх успішної реалізації, мають ймовірнісний характер. При цьому небезпеки і загрози розглядаються як фактори ризику, або причини можливих негативних відхилень отриманих результатів від запланованих. Небезпеки полягають в потенційній можливості негативного впливу на підприємство, а загрози відображають конкретні наміри цього впливу [2, с. 112].

Небезпеки по відношенню до підприємства можуть бути внутрішніми і зовнішніми. До внутрішніх потенційних небезпек слід віднести: зношений стан основних фондів; низька

кваліфікація персоналу, низька заробітна плата; низька платоспроможність; спад попиту на продукцію, зниження її конкурентоспроможності; зменшення обсягів виробництва; недосконалість управлінських структур. Реальні небезпеки, або загрози зовнішнього походження включають: відсутність державного фінансування; несприятливі дії окремих посадових осіб органів державної влади; недоліки системи оподаткування; недосконалість правового забезпечення підприємницької діяльності; криміналізація і тонізація економіки; відсутність контролю над імпортом [3, с. 63].

В умовах нестабільності зовнішнього середовища промислове підприємство не має достатньо коштів для формування певного виробничого, науково-технічного, кадрового потенціалу, втрата якого створює основну небезпеку для його відтворення. Подолання зазначеної небезпеки, розвиток і модернізація основних фондів потребує інвестицій і, як наслідок пов'язане з ризиком [4, с. 189].

В сучасних умовах специфічна роль інвестиційної діяльності підприємства та її безпосередня залежність від стану економіки зумовлює її більш високу ризикованість порівняно з іншими видами діяльності, а отже несе суттєві потенційні загрози його економічній безпеці [5, с. 185]. Таким чином, інвестиційна діяльність має дуалістичний характер впливу на стан економічної безпеки підприємства. З одного боку, безпечний розвиток підприємства вимагає впровадження виробничих інновацій і технологічного переозброєння в результаті інвестиційної діяльності. З іншого боку, реалізація зазначених змін призводить до підвищення ризиків підприємства при реалізації нових видів продукції, збільшенні строків повернення інвестованих коштів, що може призвести до зниження рівня його економічної безпеки [6, с. 199].

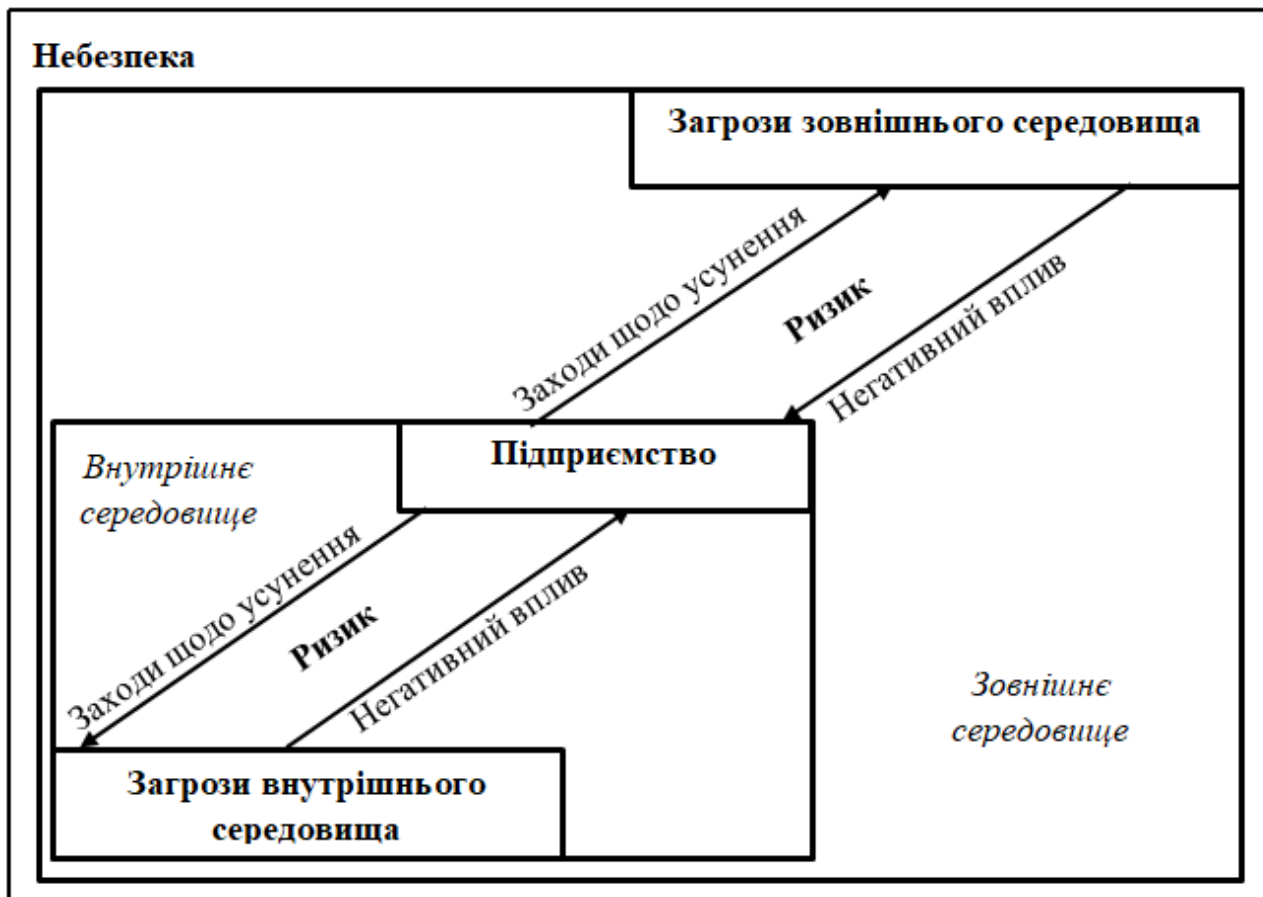
В процесі інвестиційної діяльності підприємства виникає небезпека часткового або повного неотримання прибутку протягом деякого періоду часу. При цьому може виникати небезпека, пов'язана такими чинниками: суттєві втрати під час реалізації інвестиційних проектів; недостатня ефективність реалізації інвестиційних проектів; зниження обсягів виробництва продукції. У випадку, коли підприємство використовує лише власні кошти для фінансування інвестиційних проектів у нього не виникають зобов'язання перед зовнішніми інвесторами. Якщо ж підприємство залучає зовнішні інвестиції, то виникають потенційні загрози неповернення коштів зовнішніх інвесторів [7, с. 13].

Небезпека в процесі реалізації інвестиційних процесів може виникати в результаті наявності ряду факторів потенційного негативного впливу, а саме: технічних аварій, пожеж; стихійного лиха; витоку конфіденційної інформації; реклаमाцій на якість продукції; збоїв в комп'ютерній мережі управління підприємством; нечесна конкуренція; кримінальних подій; різкого загострення конкуренції на ринку; зміни законодавства; необов'язковості і безвідповідальності партнерів [8, с. 96].

Таким чином, як зазначалось вище стан небезпеки характеризується потенційною можливістю виникнення загроз економічній і як наслідок інвестиційній безпеці підприємства. В контексті інвестиційної безпеки підприємства загрози можуть надходити, як із внутрішнього так і зовнішнього середовища, оскільки витікають із комплексу загроз економічній безпеці підприємства (рис. 1).

До зовнішніх загроз безпеці можна віднести: невиконання контрагентами своїх договірних зобов'язань; неефективність посередницьких структур; незадовільний стан фондових ринків; несприятливі умови внутрішнього та зовнішнього ринків; монополізм у сферах економіки; незадовільний стан банківської системи; нестабільність національної валюти; недосконалість або мінливість законодавства; політична нестабільність та інші. Внутрішні загрози інвестиційній безпеці підприємства становлять: низький технологічний рівень виробництва; значне зношення основних виробничих фондів; недоліки

амортизаційної політики підприємства; нераціональна фінансово-кредитна політика підприємства; нестача фінансових ресурсів підприємства [9, с. 31].

Джерело: розроблено автором.

Рис. 1. Структура стану безпеки підприємства

Так, можна виокремити перелік основних загроз в контексті інвестиційної складової економічної безпеки підприємства: зменшення ресурсів, які спрямовуються на капітальне будівництво; порушення зв'язків між сировинним забезпеченням, техніко-технологічним комплексом, науковим і кадровим потенціалом; відсутність чітких стратегічних орієнтирів у сфері інвестицій; переважання тактичної спрямованості над стратегічною в інвестиційній діяльності [10, с. 6].

Загрози економічній безпеці підприємства можуть виникати як в процесі так і в результаті його інвестиційної діяльності у вигляді: залучення у ризиковані інвестиційні проекти; штучного зниження доходності інвестицій; – націоналізація та експропріація інвестицій; поглинання більш сильними компаніями-інвесторами [11, с. 268].

При укладанні інвестиційних угод низький рівень благонадійності контрагентів також може створювати загрози економічній безпеці підприємства. Однією з основних загроз економічній безпеці підприємства є загроза втрати його незалежності від контрагентів не тільки в юридичному, але й у економічному сенсі. Тому, з метою мінімізації ризиків при укладанні інвестиційних угод необхідно оцінювати економічну благонадійність інвесторів та інших контрагентів [12, с. 15].

Негативно вплинути на економічну безпеку підприємства може будь-яке залучення коштів, що стає актуальним в процесі його інвестиційної діяльності. Адже згідно Закону

України «Про інвестиційну діяльність» інвестори мають права та повноваження щодо об'єкта інвестування. Так у порядку, встановленому законом, права володіння, користування і розпорядження інвестиціями, а також результатами їх здійснення за рішенням інвестора можуть передаватись іншим фізичним або юридичним особам. Крім цього, інвестор має право володіти, користуватися і розпоряджатися об'єктами та результатами інвестицій, включаючи реінвестиції та торговельні операції на території України. Однією з поширених форм зовнішнього інвестування є участь у капіталі підприємства-реципієнта, що означає передачу частки права власності на юридичну особу. Таким чином, залучення прямих інвестицій загрожує підприємству втратою частки прибутку, а його власникам – частки права власності [13, с. 14].

З метою протидії зазначеним вище загрозам підприємство здійснює відповідні заходи. Так, в контексті інвестиційної безпеки та безпеки інвестиційної діяльності підприємство може залучати додаткове фінансування та здійснювати операції із власними коштами з метою отримання прибутку. В рамках забезпечення інвестиційної безпеки підприємство намагатиметься уникнути загрози недостатнього фінансування його діяльності, яка може значно знизити рівень економічної безпеки підприємства. Разом з тим, уникаючи загрози недостатнього фінансування, шляхом залучення інвестиційних коштів підприємство може зіштовхнутись з можливістю появи іншої загрози, а саме часткової, і в деяких випадках повної втрати контролю над управлінням підприємством, в результаті чого виникає ризик.

Неможливість розробки універсальних заходів, які спрямовані на нейтралізацію будь-яких загроз вимагають від суб'єкта господарювання використовувати наявний інструментарій, що дає змогу мінімізувати негативний вплив окремих факторів впливу, наражаючи суб'єкта їх застосування на загрози іншого характеру. Саме вдале використання таких інструментів з урахуванням їх недоліків дає змогу мінімізувати або повністю знешкодити негативний вплив загрози. Тому в рамках такої протидії загрозам виникає ризик. Тобто здійснюючи заходи щодо усунення негативного впливу загроз, потрібно розуміти, що існує певна вірогідність настання такої події, за якої зазначенні вище заходи не досягли бажаного результату, в чому і полягає ризик.

Як правило, при аналізі інвестиційної діяльності розглядаються лише ризики інвестора, і не враховується ризики підприємства – реципієнта інвестицій. До факторів дестабілізуючого впливу на економічну безпеку підприємств можна віднести зношеність та низькі темпи оновлення виробничого апарату, низьку інвестиційну активність суб'єктів господарювання, перекид у бік галузей витратного характеру з швидким поверненням капіталу, дефіцит оборотних засобів і використання кредитів у зв'язку з інфляцією, скорочення інвестування за рахунок державного та місцевого бюджетів через нестачу бюджетних коштів [10, с. 7].

Негативно впливають на функціонування і перспективи розвитку підприємств, у тому числі за рахунок інвестування, також загальне нестабільне становище в політиці й економіці, зовнішня агресія, окупація територій і воєнні дії на сході, зниження доходів населення, зростання рівня безробіття [14, с. 3].

Загальна економічна ситуація в країні спонукає підприємства до вкладання лише незначної частини власного прибутку на інвестування в модернізацію та нарощення обсягів і темпів виробництва. Підприємства вимушені використовувати амортизаційні відрахування не як інвестиції у відтворення, для потреб поточного споживання, а нестача коштів у населення унеможлиблює суттєве інвестування за рахунок коштів фізичних осіб [14, с. 5].

Кредити банків та інших установ більшою мірою використовуються підприємствами не для інвестування, а для забезпечення їх поточної діяльності. Це пов'язано з тим, що в теперішніх умовах, за наявності інфляції і невеликих активів банків та інших фінансово-

кредитних установ, вони зорієнтовані на формування залучених коштів переважно з короткострокових депозитів і, як наслідок, надання короткострокових кредитів, які важко задіяти для фінансування довгострокових інвестиційних проектів. Іноземні інвестиції нерівномірно розподілені в межах країни, сконцентровані лише в окремих регіонах, і спрямовані на галузі з швидким оборотом капіталу, які мають стабільні ринки збуту виробленої продукції. У результаті, швидко отриманий прибуток виводиться за межі вітчизняної економіки і не забезпечує економічної безпеки та розвитку промислових підприємств [14, с. 6]. Бюджетне фінансування інвестицій знаходиться на недостатньому рівні і у більшості випадків спрямоване на інвестиційні проекти пов'язані з покращенням стану об'єктів соціально-побутової сфери, а не з підтримкою підприємств виробничої сфери [14, с. 7].

В умовах економічної кризи підприємство піддається негативному впливу ряду факторів новітньої генерації, серед яких: загострення конкуренції за доступ до економічних, сировинних, фінансових та інтелектуальних ресурсів; штучне обмеження можливостей щодо виходу на фінансові ринки; рейдерство у вигляді переходу права власності з використанням корупційних схем; стрімкі непередбачувані зміни ринкового середовища; поширення комп'ютерної злочинності; ускладнення фінансових інструментів та процедур [15, с. 61].

В процесі інвестиційної діяльності підприємства можуть виникати конфлікти, пов'язані з недружніми поглинаннями. Конфлікти, виникають також, коли група акціонерів, або сторонній інвестор прагнуть встановити контроль над підприємством. Конфлікти можуть виникати в процесі одержання дивідендів через розподіл або використання прибутку підприємства. Також конфлікти можуть виникати між акціонерами й менеджерами акціонерного товариства стосовно ефективності управління підприємством й сумлінності дій менеджерів [16, с. 139].

Сьогодні сучасний ринок дозволяє отримувати доступ до різних фінансових інструментів, включаючи боргові зобов'язання, гранти, гарантії та інші інструменти, надані кількома інвесторами. Інвесторами можуть бути фінансові установи, приватні компанії, комунальні підприємства, фонди прямих інвестицій, донорські і багато донорські установи, комерційні банки тощо. Проте боргові запозичення і залучення коштів до складу власного капіталу є двома основними джерелами фінансування. Також, урядові гранти для фінансування деяких аспектів бізнесу можуть бути ефективним механізмом фінансування.

Інвестиції у власний капітал підприємства дозволяють інвесторові на постійній основі розраховувати на прибуток компанії, оскільки такі інвестиції передбачають участь інвестора у власному капіталі компанії, що залучає інвестиції. Така особливість капітальних інвестицій може впливати на економічну безпеку підприємства у довгостроковій перспективі, оскільки фактично інвестор не тільки фінансує той чи інший проект, але стає частиною компанії.

Тому в контексті забезпечення економічної безпеки інвестиційної діяльності підприємства інвестиції, з огляду джерела їх надходження, можна розглядати не тільки як інструмент для залучення додаткового фінансування але і як фактор дестабілізуючого впливу. Разом з тим, слід зазначити, що тут важливу роль відіграє співвідношення залучених інвестиційних коштів до обсягів власного капіталу підприємства, а залучення коштів стратегічних, або мажоритарних інвесторів може загрожувати керівництву втратою контролю над підприємством.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В контексті забезпечення безпеки інвестиційної діяльності підприємства деструктивними є здебільшого фактори зовнішнього середовища такі як економічна ситуація в країні, стан ринку, законодавство. Також тут важливим аспектом є правильність прийняття управлінських рішень в залежності від обраних цілей інвестиційної діяльності. При цьому фінансування окремого

інвестиційного проекту потребує розробки якісного бізнес плану, який враховуватиме зокрема і вплив факторів зовнішнього середовища.

Якщо інвестиції здійснюються підприємством для розширення власного виробництва шляхом здійснення прямого інвестування, вагомим деструктивним фактором може бути законодавча база. У випадку здійснення прямих інвестицій за кордоном постає необхідність вивчення особливостей місцевого законодавства у сфері інвестування та відкриття бізнесу. В рамках національної економіки бюрократія та складна процедура реєстрації бізнесу несуть велику загрозу розширенню виробництва шляхом здійснення інвестицій.

В процесі здійснення інвестиційної діяльності керівництву підприємств необхідно звернути увагу на ризики, які визначаються ймовірністю: втрати контрольного пакету акцій, неповернення кредитів, банкрутства, втрати контролю над випуском та реалізацією продукції, втрати контролю над управлінням підприємством, втрати об'єктів майнового та немайнового права, втрати основних фондів, технологічного відставання, втрати конкурентоспроможності.

References

Література

1. Rudnichenko, Ye.M. (2013). Zahroza, ryzyk, nebezpeka: sutnist ta vzaiemozviazok iz systemoiu ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Threat, risk, danger: the essence and interconnection with the system of economic security of the enterprise]. *Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo* [Economy. Management. Business], No. 25 (1), P. 188–195 [in Ukrainian].
1. Рудніченко Є. М. Загроза, ризик, небезпека: сутність та взаємозв'язок із системою економічної безпеки підприємства / Є. М. Рудніченко // *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. – 2013. – № 25 (1). – С. 188–195.
2. Semeniutina, T.V. (2012). Ekonomichni ryzyky, nebezpeky, zahrozy: sutnist ta vzaiemozviazok [Economic risks, hazards, threats: the nature and interconnection]. *Ekonomichniy prostir* [Economic space], No. 68, P. 106–113 [in Ukrainian].
2. Семенютіна Т. В. Економічні ризики, небезпеки, загрози: сутність та взаємозв'язок / Т. В. Семенютіна // *Економічний простір*. – 2012. – № 68. – С. 106–113.
3. Moroz, O.V., Karachyna, N.P., Shyian, A.A. (2010). Kontsepsiia ekonomichnoi bezpeky suchasnoho pidpriemstva: monohrafiia [Concept of economic security of modern enterprise: monograph]. Vynnytsia: VNTU. 259 p. [in Ukrainian].
3. Мороз О. В. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства: монографія / О. В. Мороз, Н. П. Карачина, А. А. Шиян. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 259 с.
4. Bartashevskaya, Yu.M. (2016). Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: faktory vplyvu ta shliakhy zabezpechennia [Economic security of an enterprise: factors of influence and ways of providing]. *Ekonomika i suspilstvo* [Economics and society], No. 7, P. 189–194 [in Ukrainian].
4. Барташевська Ю. М. Економічна безпека підприємства: фактори впливу та шляхи забезпечення / Ю. М. Барташевська // *Економіка і суспільство*. – 2016. – № 7. – С. 189–194.
5. Maslak, O.I., Hryshko, N.Ye. (2011). Pidkhody do otsiniuvannia rivnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemst [Approaches to assessing the level of economic security of enterprises]. *Visnyk Kremenchutskoho natsionalnoho universytetu im. M. Ostrohradskoho* [Transactions of Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University], No. 6 (71), P. 183–187 [in Ukrainian].
5. Маслак О. І. Підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємств / О. І. Маслак, Н. Є. Гришко // *Вісник Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського*. – 2011. – Вип. 6 (71). – С. 183–187.

6. Maslak, O.I., Hryshko, N.Ye. (2013). Problemy upravlinnia innovatsiinym rozvytkom pidpriemstv [Problems of management of innovative development of enterprises]. *Marketing i menedzhment innovatsii* [Marketing and management of innovations], No. 1, P. 198–208 [in Ukrainian].
7. Nusinov, V.Ya., Molodetska, O.M., Ponomarenko, K.O. (2012). Investytsii yak instrument pidvyshchennia ekonomichnoi bezpeky biznesu [Investments as an instrument for increasing economic security of business]. *Investytsii: praktyka ta dosvid* [Investments: practice and experience], No. 23, P. 11–14 [in Ukrainian].
8. Shchukin, B.M. (2004). *Investuvannia: kurs lektsii* [Investing: a lecture course]. Kyiv: MAUP. 216 p. [in Ukrainian].
9. Mishchuk, Ye.V., Adamovska, V.S. (2015). Analiz zahroz investytsiinii bezpetsi pidpriemstva ta investoriv [An analysis of the threats to the investment security of enterprises and investors]. *Ekonomika ta derzhava* [Economics and the state], No. 1, P. 30–32 [in Ukrainian].
10. Prykhodko, V.P. (2013). Investytsiina bezpeka yak vazhlyvyi chynnyk podolannia finansovo ekonomichnoi kryzy [Investment security as an important factor in overcoming the financial and economic crisis]. *Investytsii: praktyka ta dosvid* [Investments: practice and experience], No. 16, P. 6–9 [in Ukrainian].
11. Vartanova, O.V., Tulenina, D.M. (2016). Investytsiini vymiry ekonomichnoi bezpeky pidpriemnytskoi diialnosti [Investment measures of economic security of entrepreneurial activity]. *Modeliuvannia rehionalnoi ekonomiky: zb. nauk. prats.* [Modeling of the Regional Economy: a collection of scientific papers], Vol. 2 (28). Ivano-Frankivsk. P. 263–272 [in Ukrainian].
12. Valikov, V.P., Makedon, V.V. (2017). Ekonomichna bezpeka pidpriemstva v kontsepti protsesnoho upravlinnia [Economic security of the enterprise in the concept of process management]. *Nobelivskyi visnyk* [Nobel Bulletin], No. 1, P. 12–22 [in Ukrainian].
13. Bilyk, V.V. (2017). Otsinka investytsiinykh mozhlyvostei pidpriemnytstva z pozytsii zabezpechennia yoho ekonomichnoi bezpeky [Estimation of investment opportunities of entrepreneurship in terms of ensuring its economic security]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu* [Scientific Bulletin of
6. Маслак О. І. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємств / О. І. Маслак, Н. Є. Гришко // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. – 2013. – № 1. – С. 198–208.
7. Нусінов В. Я. Інвестиції як інструмент підвищення економічної безпеки бізнесу / В. Я. Нусінов, О. М. Молодецька, К. О. Пономаренко // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2012. – № 23. – С. 11–14.
8. Щукін Б. М. Інвестування: курс лекцій / Б. М. Щукін. – К.: МАУП, 2004. – 216 с.
9. Міщук Є. В. Аналіз загроз інвестиційній безпеці підприємства та інвесторів / Є. В. Міщук, В. С. Адамовська // *Економіка та держава*. – 2015. – № 1. – С. 30–32.
10. Приходько В. П. Інвестиційна безпека як важливий чинник подолання фінансово-економічної кризи / В. П. Приходько // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2013. – № 16. – С. 6–9.
11. Вартанова О. В. Інвестиційні виміри економічної безпеки підприємницької діяльності / О. В. Вартанова, Д. М. Туленінова // *Моделювання регіональної економіки: зб. наук. праць ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»*. – 2016. – № 2 (28). – С. 263–272.
12. Валіков В. П. Економічна безпека підприємства в концепті процесного управління / В. П. Валіков, В. В. Македон // *Нобелівський вісник*. – 2017. – № 1. – С. 12–22.
13. Білик В. В. Оцінка інвестиційних можливостей підприємництва з позицій забезпечення його економічної безпеки / В. В. Білик // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. – 2017. – Вип. 13. – Ч. 1. – С. 14–17.

Uzhgorod National University], No. 13, Vol. 1, P. 14–17 [in Ukrainian].

14. Fedorchak, O.V. (2017). Problemy formuvannia osnovnykh dzherel investuvannia v Ukraini [Problems of formation of the main sources of investment in Ukraine]. Theory and Practice of Public Administration, No. 1 (56), P. 1–9 [in Ukrainian].

15. Babina, N.O. (2016). Novitni pidkhody do orhanizatsii pidtrymky ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [New Approaches to Organization of Support of Economic Security of the Enterprise]. Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu. Seria: Ekonomika [Scientific bulletin of Mukachevo state university. Series: Economics], No. 2, P. 59–63 [in Ukrainian].

16. Sysolina, N.P. (2014). Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: navchalnyi posibnyk [Economic security of the enterprise: a manual]. Kirovohrad: KNTU. 226 p [in Ukrainian].

14. Федорчак О. В. Проблеми формування основних джерел інвестування в Україні / О. В. Федорчак // Theory and Practice of Public Administration. – 2017. – № 1 (56). – С. 1–9.

15. Бабіна Н. О. Новітні підходи до організації підтримки економічної безпеки підприємства / Н. О. Бабіна // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Економіка. – 2016. – Вип. 2. – С. 59–63.

16. Сисоліна Н. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / Н. П. Сисоліна. – Кіровоград: КНТУ, 2014. – 226 с.